

Een paar werkgroepen en klaar alweer?

Vanuit de Wmo is het onderwerp participatie aan de beurt. Inwoners, bestuurders, politici en ambtenaren zouden het met elkaar moeten hebben over de leefbaarheid in buurten, wijken en dorpen en wat daar moet gebeuren. **Frans van Ginkel, Ringo Ossewaarde** en **Bas Denters** kijken naar de praktijk en maken zich zorgen over hoe en of ambtenaren, politiek en burgers elkaar wel gaan vinden.

Het blijft op veel

Frans van Ginkel

‘**W**at er ook aan de hand is in Nederland, vrijwel altijd komt de overheid in beeld als de grote oplosser. Als de houten palen onder een fors aantal woningen in Nederland rotten, moet de overheid een noodfonds in het leven roepen. Is het in het voorjaar koud en de bloemetjes die appels moeten worden, vriezen van de bomen

dan is schadeloosstelling het minste. Als mensen die in de uiterwaarden wonen natte voeten krijgen, stelt Den Haag op z'n minst kaplaarzen beschikbaar. Waarschijnlijk is er een oneindige lijst te maken van inspanningen die Nederlanders van de overheid verwachten. Het verse millennium lijkt veranderingen te brengen. Natuurlijk mag een burger in nood een beroep blijven doen op de overheid maar van die burger wordt

Burgers mogen – de wet zegt moeten – meepraten. Het gemeentebestuur en in haar kielzog de plaatselijke politiek moeten loskomen van de eigen stokpaardjes.

plaatsen stil

meer verwacht dan dat hij thuis op de bank blijft zitten wachten tot een ambtenaar met een oplossing komt. Burgers moeten zelf oplossingen bedenken. In hun eentje of samen met mensen in hun omgeving.

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is een voorbeeld van nieuw denken. Werd eerst de overheid verantwoordelijk gehouden voor zorg en welzijn, vanaf afgelopen 1 januari

gaat de burger z'n eigen boontjes doppen. Niet alleen voor zichzelf maar ook voor mensen in de letterlijke of figuurlijke buurt. Als het doppen van de boontjes niet lukt of maar voor een deel dan komt de overheid helpen.

Vanuit diezelfde Wmo gaan gemeenten meer communiceren met burgers want de wet zegt dat de gemeente met haar inwoners moet praten over zorg en welzijn. De gemeente bepaalt

>>>

»» niet meer alleen wat belangrijk is maar doet dat samen met haar burgers. Burgers mogen – de wet zegt moeten – meepraten. Het gemeentebestuur en in haar kielzog de plaatselijke politiek moeten loskomen van de eigen stokpaardjes. De inwoner krijgt het voor het zeggen, in ieder geval als het over zorg en welzijn gaat. Iedereen doet mee, we gaan met z'n allen aan de participatie.

Gonzen

De eerste klus die ambtenaren moesten klaren in het kader van de Wmo was het organiseren van de huishoudelijke hulp. Dat is klaar en nu moeten de dames en heren aan de slag met de participatie.

Jammer is dat veel ambtenaren naar de letter de Wmo kijken en minder naar de strekking. Nederland zou nu moeten gonzen. Inwoners, bestuurders, politici en ambtenaren zouden het met elkaar moeten hebben over de leefbaarheid in buurten, wijken en dorpen en wat iedereen daar – ieder vanuit een eigen verantwoordelijkheid – aan wil doen. Helaas blijft het op veel

plaatsen stil. Ambtenaren knutselen een WMO-raad in elkaar en plakken daar een paar werkgroepen tegenaan. En klaar is de participatie. In plaats van een dynamisch proces op gang te brengen, komen er nieuwe gestaalde kaders. Uitsluitend voldoen aan de minimale eisen van de wet: 'we praten toch met de burger' Een verdieping van de verhouding tussen gemeente en inwoners lijkt niet aan de orde. Ontbreekt de ambtenaar nieuwe stijl (= iemand die niet altijd achter z'n bureau zit) of is de gemeenteraad bang om een deel van haar autonomie kwijt te raken (*zij* – de burgers – moeten ons niet gaan vertellen wat *wij* moeten doen)? Of zijn er in Nederland te weinig mensen die de vaardigheden – en het lef – hebben om de boel op z'n kop te zetten. Wordt beleid vooral gemaakt vanachter de pc en is de zoektocht naar beleidsinformatie aan de basis te spannend? Of is het vooral een kwestie van tijd, moet het lokale bestuur even wennen aan het delen van verantwoordelijkheid. Zijn de ambtenaren de boel nu formeel aan het afdekken en komen ze met verrassende zetten en gaat Nederland in 2008 volledig aan de participatie? •

WORDT BELEID
VOORAL GEMAAKT
VANACHTER DE
PC EN IS DE
ZOEKTOCHT NAAR
BELEIDSINFORMATIE
AAN DE BASIS TE
SPANNEND?

Taal van beleid is niet

Ringo Ossewaarde

Dat bij tal van maatschappelijke problemen die burgers ervaren of op televisie aanschouwen omhoog wordt gekeken naar de overheid is een oud verschijnsel van passief burgerschap dat kan worden gerechtvaardigd met de vraag 'waarom betaal ik anders zo veel belasting?' De Wmo vraagt of eist van burgers dat zij hun verworven rechten ook waardig zijn en eigen verantwoordelijkheid nemen voor het aanpakken van hun maatschappelijke problemen, hierbij maatschappelijk ondersteund door een nieuwe lokale overheid die is gemoderniseerd om actieve burgers te kweken die zich inzetten voor de goede zaak – de *res publica*, hun zaak, de democratie. Een democratie die niet alleen formeel is, maar een samenleving die democratisch is in haar sociale structuur.

Wat de nog prille praktijk van de Wmo vooralsnog laat zien is dat de democratische belangen van burgers en de bureaucratische belangen van ambtenaren niet overeenkomen. Met de Wmo wordt steeds meer duidelijk dat sociaal beleid dat door ambtenaren wordt geformuleerd en uitgevoerd niet de diverse belangen en waarden van het grote publiek waarborgen. De ambtenarij is zelf een belanghebbende en machtige partij, die het liefst haar eigen wil ten uitvoer brengt (zoals deze bijvoorbeeld tot uitdrukking komt in het bouwen van mooie woonwijken), en die haar eigen taal spreekt – de technische taal van organisatie, beleid en regels. De ambtenarij in het algemeen en de gemeenten in het bijzonder zijn, net als alle machten, op *beheersing* gericht. In hun beleidsmatige en organisatorische invulling van de Wmo moet alles vooral beheersbaar zijn – fi-

We zouden het nu moeten hebben over de leefbaarheid in buurten, wijken en dorpen.

die van actieve burgers

nancieel houdbaar, juridisch kloppend, en de burger tevreden houdend.

De taal van beleid is niet de taal van actieve burgers, die hun persoonlijke problemen willen omzetten in publieke issues, en sociale problemen niet gedefinieerd of gearticuleerd willen zien door anderen die dergelijke problemen niet zelf ervaren. Actief burgerschap is gericht op bevrijding van beleidsdominantie, van de dominantie van de taal, dogma en symbolen van beleid, en de ideologieën die haar legitimeren. De Wmo, die niet alleen de ambtenarij maar vooral de burgers toebehoort, kan haar belofte alleen inlossen als ambtenaren en burgers elkaar kunnen vinden in een *dialectische dialoog*, zoals Socrates het heeft voorgedaan. Deze is geen bijeenkomst waarin ambtenaren de meningen van burgers verzamelen. Integendeel zij is een gemeenschap-

pelijke zoektocht om de gebureaucratiseerde, vastgepinde, beheerste realiteit van sociaal beleid te bekritisieren en te overstijgen om tezamen, in betrekkelijke eenheid van diversiteit, te werken aan een losgelaten, meer democratische en van machtstructuren bevrijde toekomst. •

OVER DE AUTEUR

RINGO OSSEWAARDE IS UNIVERSITAIR DOCENT SOCIOLOGIE BIJ DE FACULTEIT BEDRIJF, BESTUUR EN TECHNOLOGIE VAN DE UNIVERSITEIT TWENTE.

>>>

De gemeenteraad: barrière of bondgenoot?

Bas Denters

Bij de beleidsvoorbereiding van de Wmo worden gemeenten geacht te overleggen met burgers die direct betrokken zijn bij de Wmo, of met organisaties die betrokken burgers vertegenwoordigen. Frans van Ginkel maakt zich hierover in zijn bijdrage zorgen en hij staat daarin niet alleen. In een recent interview geeft ook staatssecretaris Jet Bussemaker aan dat ze signalen ontvangt dat participatie en burgerbetrokkenheid, met name in kleinere gemeenten, 'nogal ondergesneeuwd dreigen te raken'.

Bij het waarborgen van het uitgangspunt 'burgerparticipatie' kunnen gemeenteraden een voortrekkersrol spelen. Als democratisch gekozen orgaan mag van de raad worden verwacht dat men vanuit zijn volksvertegenwoordigende rol kaders stelt waarbinnen het gemeentebestuur (B&W, burgemeester en wethouders) en de gemeentelijke organisatie moeten opereren, onder meer ook bij de uitvoering van de Wmo. Raadsleden zijn, als volksvertegenwoordigers, een natuurlijke bondgenoot van burgers. Bovendien zijn zij via hun

kaderstellende en controlerende bevoegdheden ook nog eens machtige medestanders.

Raadsleden kunnen op drie manieren vorm geven aan dit bondgenootschap. Traditioneel kiezen raadsleden vaak voor *inhoudelijke kaderstelling* waarbij raadsleden, als het ware een bruggenhoofd, vormen waarbij burgers alleen indirect bij monde van hen vertegenwoordigende raadsleden hun stem kunnen laten horen in de vreemde en soms vijandige wereld van bestuurders, ambtenaren en professionals. Maar, in een tijd van steeds mondiger burgers, moet de raad er ook voor durven te kiezen om de voorwaarden te scheppen voor ingezetenen om hun eigen zegje te doen. De raad is dan een bruggenbouwer die burgers in staat stelt om in die vreemde en vijandige wereld, naar vermogen, zijn of haar eigen boontjes te doppen. Daarbij is gelijk wel een derde rol van belang, die van de brugwachter. Burgers verschillen in hun vermogen hun eigen belangen effectief te behartigen en bovendien is het soms nodig om te verzekeren dat bestuurders, ambtenaren en professionals zich aan de nieuwe participatieve verkeersregels houden. Via *procedurele kaderstelling en controle*, waarbij de raad bruggen bouwt en het verkeer op en over de brug bewaakt, kan de raad een wezenlijke rol spelen bij het realiseren van de Wmo-speerpunt participatie. Een moderne raad moet meer nadruk durven te leggen op de rol van bruggenbouwer en brugwachter; voor menig raadslid zal dat wennen zijn; maar een bevoeggende en regenteske houding gebaseerd op het beginsel 'Ik weet wat goed voor u is', past niet meer in deze tijd. Gelukkig groeit dat besef en biedt de in 2002 doorgevoerde dualisering raadsleden ook de ruimte om zich een meer eigentijdse rol aan te meten. Nu gaat het erom die ruimte ook daadwerkelijk te benutten. •

Burgers verschillen in hun vermogen hun eigen belangen effectief te behartigen.

FOTO: KULTUURBIS PROJECTBUROU

OVER DE AUTEUR

PROF. DR. BAS DENTERS,
HOGLERAAR BESTUURSKUNDE,
FACULTEIT MANAGEMENT EN BESTUUR,
UNIVERSITEIT TWENTE